

Информация

от Комисията за работа сред националните малцинства при Националния съвет на Отечествения фронт в Кюстендилски окръг за работа сред циганското население

Кюстендил, септември 1961 г.

Организациите на Отечествения фронт в страната, като се ръководеха от партийните решения и решението на Изпълнителния комитет на Отечествения фронт от 18 юни 1958 г. и 258 Постановление на министерския съвет от 1958 г., извършиха значителна работа за културно-просветното издигане на циганското население и подобряване на благосъстоянието му.

В последно време окръжните комитети на Отечествен фронт организираха редица съвещания с активите, работещи сред циганското население, на които бяха отчетени резултатите на набелязаните в духа на решенията на Изпълнителния комитет на Националния съвет мероприятия. Констатирано бе, че благодарение на навременната и правилна политика на БКП, бързо се решава основния въпрос на циганското население в България - ликвидиране скитническото и включването на основната маса цигани в общественополезен труд.

В настоящия момент близо 90 000 души от циганското население работят в предприятия на нашата социалистическа промишленост и селско стопанство. От тях над 18.000 работят в промишлените предприятия, близо 7 000 на строителните обекти, повече от 7200 в комуналните предприятия и около 57 000 в ТКЗС и ДЗС.

Докато през 1958 г. например в Разградски окръг бяха заети с обществено полезен труд едва 25 на сто от трудоспособните граждани от циганското население, през 1960 г. бяха настанени в строителството, промишлените предприятия, ДЗС и ТКЗС 95 процента от всички работоспособни цигани от окръга. Сега в окръга има 12 бригадири и звеноводи цигани и циганки. Особено добри резултати за подобряване благоденствието на циганското население има и тяхното трудоустрояване в ТКЗС и ДЗС. Най-трудолюбивите и най-опитните се вляха в бригадите и звената, и рамо до рамо с българите участват във всички процеси на земеделско-стопанската работа. Голяма част от циганите се оказаха опитни животновъди. На други места УС на ТКЗС, съобразявайки се с наличната квалификация и способност на циганското население, откриха за циганите различни предприятия - тухларо-варджийски, ковашки, дърводобивни, каменоломни и др.

Дейно подпомогнати от народните съвети и от предприятията, циганите в България бързо променят своя бит. Видимо населените места, където живее по-компактна маса от циганското население, непрекъснато се преобразява. Раздават се безплатни парцели за дворни места, отпускат се кредити, строителни материали, превоз и строители бригади.

До сега в страната трудещите се в циганското население са си построили 7694 нови къщи, които почти не се различават от останалите къщи. Във Врачански окръг, например, трети от къщите, където живеят цигани, са нови и хубави. Бургаски окръг от 3196 цигански семейства, 1010 велики къщи. Старата циганска махала в с. Дълбоки, Старозагорски окръг, бе ликвидирана и циганите - всички членове на ТКЗС изоставиха своите малки кирпичени къщурки, за да си построят къщи в самото село. Подобно е положението и в другите, да не говорим за модерния жилищен комплекс "Филиповци" от СГНС бяха построени 220 апартаменти, за което бяха давани няколко милиона лева.

На съвещанията на окръжния комитет на Отечествения фронт и на страниците на в. "Нов път" много цигани и циганки изразяват искрената си благодарност към Партията и правителството за това, че са приравнени с всички граждани на социалистическа родина, че е ликвидирана дискриминацията към тях, че са им разкрити широките простори към благоденствието и културен живот. Особено са благодарни работещите цигани на тях се оказва искрена помощ от българите за повишаване професионалната им квалификация. Много организации на Отечествения фронт Сливенски, Толбухински, Старозагорски, Кюстендилски и др. окръзи са възприели практиката да организират специални общи събрания, на които цигани и циганки в производството, изнася пред останалите трудности от циганското население своя трудов опит получен благодарение на братската помощ на майсторите българи от предприятията, заводите и стопанствата

В точка 2 на Решението на Изпълнителния комитет на Националния съвет от 18 юни 1958 г. се даваха препоръки за организационното укрепване и разширяване дейността на низовите организации, за привличане на циганите и циганките за членовете на Отечествения фронт.

През изтеклите две години комитетите на Отечествения фронт развиха значителна дейност в това отношение. Сега в организациите на Отечествения фронт членуват около 55.000 цигани и циганки. В сравнение е началото на 1959 г., процента на членовете в Отечествен фронт цигани е нараснал с 11 на сто. Има окръзи, където процента на членовете достига от 50-65 на сто от общия брой на избирателите цигани. Такива са: Толбухински окръг 60 на сто, Врачански окръг - 63 на сто, Разградски - 62 на сто, Кюстендилски - 65 на сто, Ямболски - 50 на сто, Сливенски - 50 на сто и др. В Бургаски

окръг само през първата половина на 1961 г. бяха приети нови 800 цигани и циганки за членове на Отечествения фронт.

От циганското население са избрани в окръжните, градски и общински комитети и ръководства на нивозите организации на Отечествения фронт над 370 души, а в окръжните, градски и общинските народни съвети - 137 народни съветници.

Към окръжните, градските и общинските комитети на Отечествения фронт са привлечени и голям брой доброволни сътрудници - цигани, които подпомагат при обсъждането и изпълнението на различните партийни и правителствени мероприятия, отнасящи се до циганското население. Така например във Врачански окръг има 65 такива сътрудници, от които 15 са жени, в Толбухински окръг - 73, от които 7 са жени, в Русенски окръг - 40, от които 2 жени и др.

Много нивози организации в квартали с компактно циганско население живеят все по-редовен организационен живот, провеждат редовно заседания, планират своята работа и свикват в редица случаи много добре посетени събрания: 34 нивоза организация на Отечествения фронт в Самоков за първо полугодие на 1961 г. е провела 10 събрания - по събиране на вторични суровини и билки, по хигиенизиране на кварталите, по приключване на учебната година, по работата сред жените-циганки и др. През пролетта на тази година, благодарение на инициативата на тази организация, циганите са изработили с доброволен труд 40 000 за изграждането на клуб-читалня в квартала им.

През м. юли м. г. бюрото на ГК на Отечествения фронт на гр. Кюстендил е изслушало доклад за работата на V квартален комитет на Отечествения фронт, т.е. за нивозите организации, чиито в болшинството са цигани. Били са взети редица решения, резултат на което някои организации бързо укрепнали. В това отношение типичен е напредъка на 83 нивоза организация, която се е превърнала в една от най-добрите организации на града. Отечественофронтците - цигани в Кюстендил са организирали много трудови дни за хигиенизирането, за направа на шосето свързващо квартала с града, за почистване и баданосване на къщите си, в резултат на това 80% от къщите им са били почистени и баданосани.

Подобни заседания на бюрата на градските комитети са станали в Ст. Загора, Пазарджик, Бургас, Сливен и др.

В центъра на решението на ИК на НС бе поставен въпрос решително подобряване състоянието на просветната работа сред циганското население. Значителна част от комитетите и организациите, които разбраха, че са необходими по-широки просветни мероприятия, за тези най-изостанали в културното отношение на българския народ, се

впрегнаха на работа и постигнаха значителни резултати.

През учебната 1960/61 година учебните звена на Отечествения фронт се учеха общо 23.000 цигани и циганки. В сравнение на отечественофронтовската 1959-1960 учебна година броя на слушателите цигани нараства близо два пъти. Така например докато през учебната 1958-1960 година в Сливенски окръг за циганското население работеха 34 учебни заведения с общо 824 слушатели, през учебната 1960-1961 година 44 -1439 слушатели - цигани. В Бургаски окръг през учебната 1959-1960 година се учеха 600 цигани, а през 1960-1961 г - 2 500; във Врачански окръг през изтеклата година в различните звена участваха 1400 цигани и циганки; Толбухински окръг- 95 от които 305 жени; в София - 800 и т. н. Главна тематика на беседите в кръжоците, читателските групи и лекторските беседи: научно-популярните и здравните беседи, комунистическото възпитание, успехите и перспективите на нашето социалистическо строителство, комунистическата нравственост и др., разглеждани са и художествени произведения. Така например в читателските групи бяха разглеждани с голям успех следните по-важни произведения на художествената литература: "Майка" от Максим Горки; "Разораната целина", "Съдбата на човека", "Те се сражаваха за Родината" от М. Шолохов; "Стубленските липи" от Ст. Даскалов ; " На живот и смърт" от Д. Ангелов и др.

Наред с другите въпроси в просветните звена на циганите през учебната година са разгледани и някои важни партийни и правителствени документи, за трудовата дисциплина в предприятията, народностопанския план за 1961 г., материалите по Заявлението на Московското съвещание на комунистически и работнически партии и др.

Не са редки случаите когато слушатели-цигани от просветните звена на Отечествения фронт, благодарение на добрата работа на пропагандистите, много охотно са участвали в агитационното-разяснителната и организаторската работа на Отечествения фронт. Изнасяли са жилищни беседи, агитирали са сред кварталните си и са давали личен пример, като са участвали в изпълнението на много мероприятия. Така например кръжочниците от 9 секция на Димитровски район в София са допринесли много за събирането на 200 000 кг. вторични суровини, от които 1000 кг. медни отпадъци.

Окръжните, общинските и местните лекторски групи имат грижа за подготовката на лектори от средата на циганското население. Към окръжните и общинските градски лекторски групи са привлечени: в Сливен - 9 цигани, в Толбухин - 7, в Ст. Загора - 6, в Кюстендил -7 и др.

За внедряване на социалистическата култура сред циганското население голям дял се пада на читалищната художествена самодейност. На организираниите местни и

окръжни прегледи на художествената самодейност редица цигански танцови състави, вокални групи, битови ансамбли, хорови и драматични състави са отбелязали добри постижения. С голям успех се представиха и тези прегледи: самодейния хор и танцов колектив при читалище "Н. Кочев" - Сливен, художествен състав на колектива на читалище "9 септември" - София, колективите в Ямбол, Кюстендил и Пазарджик, а също така и селските самодейни групи в с. Брусарци, Цибър, Вълчедръм, и Г.Гнойница - Михайловградско, Орляк, Каварна - Толбухинско. В селата Болярци - Плевенско и Лесново - Софийско, най-добрите самодейци са животновъди в ТКЗС, а в Сливен, Пазарджик и Кюстендил най-добрите самодейци са трудолюбиви промишлени работници.

Важен фактор за повишаване на културното и идеологическо ниво на циганското население са читалищата. Библиотеката, кварталното читалище в гр. Пазарджик има близо 2000 тома, които се раздават на 540 читателя. Тук е организирано книго-раздаване по домовете. Често се урежда обсъждане на книги работят с циганите в кварталните читалищата и библиотеките София, Сливен, Ямбол и др.

Комитетите и организациите на Отечествения фронт извършва не малка работа и сред жените - циганки. Из средата на циганите израстваха много ударнички, бригадирки, звеноводки, народни съветнички, активни женски и отечественофронтovski деятелки. Така например Парашкева Асенова - окръжна съветничка, е член на окръжната женска комисия във Враца, Гюла Кариманова е съветничка и председателка на кварталния комитет на Отечествения фронт във Видин. Живка Гергинова съветничка и звеноводка член на женската комисия в с. Перушица, Пловдивско, Зорка Петрова е отговорничка за жените и членка на секционен комитет в София, Веса Янкова е членка на комисията за работа сред циганите при окръжния комитет на Отечествения фронт в Сливен, Ани Димитрова - в Кюстендил, Тонка Манева - Разлог, Зина Адемова - Благоевград. Последната е член на ГК на Отечествения фронт.

Сега в организациите на Отечествения фронт членуват 10.000 циганки.

Значителен е и броя на жените, които участват в различните просветни, звена на Отечествения фронт: в лектората постоянен състав, в педагогическите и здравни кръжоци, групи и курсовете за повишаване битовата култура на семействата. Миналата година за първи път се организираха курсове по шев, готварство и домакинство, които се посрещнаха с въодушевление от циганките. Тази година техния брой нарасна от 15 на 66 с 1500 циганки. При добър успех преминаха курсовете в Лесново, Софийско, Крамулин и Душово - Габровско, с. Книжовник - Свиленградско, в Пазарджик, Пещера,

Панагюрище, Благоевград и др. Най-много курсове имаше във Врачански окръг - 12 на брой, в които участваха 294 циганки. Голям успех има двумесечния курс по шев в Бяла Слатина с ръководител Милка Г. Лисичева. При завършването на курса бе организирана и изложба от изработените предмети. Освен това курсистките подготвиха и изнесоха с голям успех артистичната пиеса "Предсказание", която третира въпроса за вредата от врачуването и гаданието. В с. Вълчедръм, Михайловградско, едномесечния курс по шев и готварство с ръководител Янка Ковачева се посещаваше от 30 циганки. Курсът бе дейно подпомаган от ТКЗС и селско стопанство, които му предоставяха необходимите продукти, шевни машини и др. През време на курса се изнасяха и политически информации. Накрая бе организирана изложба.

В началото на тази година в Бургас ГК на Отечествения фронт уреди за циганките специална седянка - ревю. Манекенките за женско и детско облекло бяха подбрани из средата на циганките. Подготвени бяха всекидневни, работни, спортни и празнични дрехи, обувки и др. Косите на манекенките бяха подрязани и фризириани. Седянката - ревю, състояла се в салона на читалището в кв. "Победа" предизвика голяма изненада и възхищение. Посетителите едва познаха в лицето на спретнатите манекенки до вчерашните раздърпани, нечисти, с дълги и несресани в повечето случаи коси, свои съквартилки.

На много места в страната със съдействието на комитетите на Отечествения фронт бяха открити млечни кухни, с което се подобри храненето на малките. За образец в това отношение може да служи откритата млечна кухня в кв. "Столипиново" - Пловдив.

В решенията на ИК на НС на Отечествения фронт се предписваше комитетите да съдействат на народните съвети за привличане в училищата на подлежащите на обучение цигански деца, да правят предложения пред народните съвети за откриване стаи – занимални за тези деца, за обезпечаване необходимите условия за подготовка на уроците. Голям брой комитети изпълниха и продължават да изпълняват тази задача с ясното разбиране, че образованието на подрастващото поколение е главна гаранция за ускорена ликвидация на изостаналостта сред циганското население.

Решителен прелом за прибирането на циганските деца отбелязано през последните две години - след писмото на ЦК на БКП от 17.VI.1959 г. до окръжието, градските и районните комитети на БКП, в което се препоръчват всички деца от цигански произход да се учат на общо основание в българските училища. Въпреки трудностите, всяка година се увеличава процента на прибраните в училище деца, подлежащи на задължително обучение. За това голяма помощ оказват низовите организации на

Отечествения фронт. Те разясняват на родителите необходимостта от навременното изпращане на деца в училище, грижат се за избора на комисии, които с представители на народните съвети издирват подлежащи на задължително обучение деца, убеждават родителите да ги пускат на училище, а след това редовно да го посещават и т. н.

На много места в страната са открити занимални за подготовка на учебния материал, детски градини за деца от предучилищна възраст и др. Във Врачански окръг например през изтеклата учебна година бяха организирани 10 занимални за около 350 деца.

Общо в системата на народните училища в страната през миналата учебна година се учеха близо 51 000 деца от циганско население, което е забележителен принос в социалистическата културна революция, в която се извършва в нашата страна. При трябва да се има предвид, че досега във ВУЗ са завършили 30 младежи от цигански произход. В настоящия момент в Софийския университет и в Политехническия, педагогическия, медицинския институт се учат други 70 - 80 цигани.

Особено широка дейност проведеха през последната година организациите на Отечествения фронт заедно със здравните организации по хигиенизирането, което бе също така важен момент в решение на ИК на Националния съвет. С доброволния труд на циганското население организиран от Отечествения фронт, през изтеглите години се павираха много улици, площади, водоснабдиха се и газифицираха много квартали.

Така например само за първото полугодие на 1961 г. в кварталите "Г. Кирково" и "Даме Груев" в Сливен бяха отличени 18 образцови домове на циганското население.

Във Варна, Бургас и на други места комитетите и организациите на Отечествения фронт организираха за циганското население фото-здравни изложби на подредени хигиенични жилища и на занемарени домове, на които по нелегален начин се вижда как живеят семейства, които имат едни и същи средства, едните - успели да си подредят и обзаведаат добре жилищата, а другите - със същите заплати, живеят в неприветливи колиби без каквито и да било културни придобивки. Тези изложби предизвикаха голям интерес, в резултат на което се появи стремеж за хигиенизиране и обзавеждане на домовете.

Съгласно решението на Изпълнителния комитет на Националния съвет на Отечествения фронт вече трета година излиза, като издание на Националния съвет на Отечествения фронт в. "Нов път" за циганското население. Вестника е добър пропагандатор и агитатор на грижите на Партията за ликвидиране изостаналостта на циганите, той осветлява всички практически мероприятия на народната власт, които

подпомагат тяхното културно издигане и благосъстояние. Вестника излиза веднъж в месеца в тираж 6000 броя и се разпространява изключително на абонаментни начела. Като привлича и активизира сътрудничеството на самите цигани, редакцията се стреми да оформи една самостоятелна, здрава кореспондентска мрежа, която да я снабдява с необходимите материали.

Когато се отчитат резултатите от изпълнение на решението на изпълнителния комитет на Националния съвет на Отечествения фронт, трябва да се отбележи, че е необходимо към някои комитети и организации на Отечествения фронт да се предявят по-строги изисквания за осъществяване до край започнатата в такъв ускорен темп работа за повдигане културата и благосъстоянието на циганското население . От тях зависи до голяма степен отстраняването на слабостите и недостатъците, които се допускат по работата сред циганското население.

В този смисъл трябва да се отбележи, че редица окръжни комитети в районите, на които има компактна маса циганско население като Видин, Пазарджик и Михайловград все още не са комплектували достатъчен актив от доброволни сътрудници – цигани които да ги подпомогнат при провеждане на мероприятия от настоящите се до това население. Това е една от причините масови в тези райони да се ограничи до 15 -30%. Да вземем например Лом. Там живеят около 5000 цигани, главно в кв. "Младеново", а миналата година Отечествения фронт тук е наброявал едва 2000 члена. Тази година са останали да членуват по малко от 100 души и те все още не са си платили членския внос. Такова е положението и в Михайловград, където в Отечествения фронт членуват едва 120 души от около 2000 цигани и във Видин, където живеят 2500 цигани, а в Отечествения фронт членуват 280 души.

Не е по-добре положението и в Пазарджик, където от 3000 избиратели цигани в редовете на Отечествения фронт се наброява едва 280 души, т. е. по малко от 10%. Градския комитет на Отечествения фронт в Пазарджик все още не е убеден, че трябва да привлече към комитета доброволни сътрудници - цигани. Окръжните комитети на Отечествения фронт в Ст. Загора, Силистра, Русе не достатъчно подпомагат ръководствата на низовите организации за привличане на циганите в Отечествения фронт.

Редица комитети на Отечествения фронт проявяват пренебрежително отношение към просветната работа сред циганското население. На някои места, където преди се забелязваше известно оживление, сега просветната работа запада. Такъв е случаят гр. Котел, където живеят около 1800 цигани. През 1959/60 г. тук бяха образувани три

кръжока и две читателски групи, а учебната 1960/61 година започна само с един кръжок. В Чирпан учителя Раков изнася лекции сред циганското население на турски език. В плана на градския комитет за тази учебна година беше предвидено да изпратят сред жените циганки за ръководителка една учителка туркиня, която да ръководи групата пак на турски език. Подобен случай има и в Търновски, Русенски, Силистренски и Пловдивски окръг.

На редица места организациите на Отечествения фронт подпомагат училищните власти и родителските комитети за прилагане на децата - циганчета подлежащи на обучение, за редовно посещение на занятията и за повишаване успеваемост на учение.

Друг сериозен проблем, който също така трябва постоянно да занимава комитетите и организациите на Отечествения фронт въпроса да се доведе до по високо равнище образованието на децата и грамотността на по възрастните. При този случай на

комитетите и организациите предстои да окажат активна помощ на читалищата, които да проведат такива мероприятия, че да осигурят и утвърдят получените знания в училищата и в курсовете за ограмотяване.

Голяма част от библиотеките към читалищата в кварталите с циганско население стоят като мъртъв фонд, не се оползотворяват от местното възрастно население.

До голяма степен бавното развитие на културата сред циганското население се дължи на подценяване ролята на жената-циганка. Необходимо организациите на Отечествения фронт и комисиите за работа сред жените да разгърнат по широка и по целенасочена конкретна дейност, като използват различните форми на работа сред циганките, да организират широка мрежа от курсове за повишаване битовата култура в семейството, да се устройват сказки по въпроси като отглеждане на децата, вредата от ранната женитба, против бракоразводите и др.

Някой комитети и организации на Отечествения фронт не отделят нужното внимание на проявите на националистически настроения и уклони, които са сериозна спирачка за повишаване културата и благоденствието сред циганското население, за тяхното трудоустрояване, за приобщаването им. Като използват изостаналостта на циганското население някои цигани, кой преднамерено, кой от невежество, все още поддържат вредни реакционни лозунги за представителството на циганското население, разпространяват клевети за уж съществуващата дискриминация от страна на българите, застъпват се за гнили и разложени елементи, когато към тях се предприемат административни мерки, поощряват празнуването на религиозни празници, и др. В повечето случаи носители на такива вредни тенденции са кариеристични и чужди

елементи необходимо е да се активизира масовата разяснителна работа, да се вдигнат на крак честните трудещи се цигани, които сами да разобличават тези чужди елементи. Тук не бива да се отминава и това, че понякога и вестник "Нов път" прави пропуски, като допуска страниците да се появяват материали за лица, чиито авторитет не е добре проверен. Не достатъчно място се отделя за новия живот, за бившите скитници-чергари, за жените и др.

От горе изложеното могат да се направят следните изводи и препоръки:

1. Окръжните, градските и общинските комитети на Отечествения фронт са се занимавали с разрешаване въпросите на циганското население в духа на решението на ИК на НС на Отечествения фронт и 258 постановления на Министерския съвет и другите партийни правителствени документи, съвместно с народните съвети са набелязвали мероприятия, като са привличали комисии за работа сред циганското население.

Но комитетите не правят редовна проверка по изпълнението на набелязаните планове. На много места активите от доброволни сътрудници - цигани съществуват само формално, не се свикват на заседания, за да се прави равностетка на извършеното, за да са информирани по най-новите постановки на партийната политика и да им се поставят конкретни задачи.

Необходимо е до края на годината комитетите да направят цялостна равностетка на извършената работа, да заработят за редовно изпълнение на задачите по привличането на циганското население в Отечествения фронт, за организационно затягане на низовите организации, за засилване на просветната работа, за внимателен подбор и включване на най-достойните и с необходимия престиж цигани в активите.

2. Тъй като въпроса за трудоустрояването в общи линии е разрешен, комитетите и низовите организации трябва да окажат непосредствена помощ на предприятията за квалификацията на работниците, за ликвидиране на текучеството и укрепване на трудовата дисциплина.

3. Макар че скитничеството като проблем вече не съществува грижите обаче за бившите скитници трябва да продължат. Необходимо е комитетите на Отечествения фронт да набележат конкретни мерки за тяхното превъзпитание и за решително пресичане на всеки опит за ново скитничество. Също така комитетите следва да вземат съвместно с народните съвети мерки за по-бързото изкореняване на просията сред циганското население.

4. Комитетите трябва да обърнат сериозно внимание на онези народни съвети, които не се считат с 258-то постановление на министерския съвет относно подобряване

битовите условия, облагородяването и хигиенизирането на циганските квартали, като твърдо провежда линията на постепенно разместване на циганското население сред българското.

5. Трябва неуморно да се парират всички вредни националистически настроения и смело да се разобличават техните носители - кариеристите и клеветниците, да се използват всички мерки с оглед на специфичните местни условия, за създаване на още по тясна дружба между българи и цигани. В това отношение непрестанно трябва да се припомня на народните съвети и други органи, че обособяването на отделни квартали и махали, самостоятелни колективи за художествената самодейност, читалища и пр. сериозно спъва правителствената партийна политика, за бързо културно и материално издигане на циганското население. В същото време комитетите и организациите трябва да водят агитация и пропаганда за преодоляване подценяването на циганското население и други подобни буржоазни отживелици.

КОМИСИЯ ЗА РАБОТА СРЕД НАЦИОНАЛНИТЕ
МАЛЦИНСТВА ПРИ НАЦИОНАЛНИЯ СЪВЕТ
НА ОТЕЧЕСТВЕНИЯ ФРОНТ

ДА-Кюстендил, ф. 662 , оп. 1, а. е. 37 л.43-49